

РЕКОМЕНДАЦІЇ

слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань молоді і спорту на тему:

«Становище молоді в Україні: виклики та адаптація в умовах воєнного стану»

м. Київ

30 квітня 2026 року

Учасники слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань молоді і спорту на тему: «Становище молоді в Україні: виклики та адаптація в умовах воєнного стану», що відбулися 30 квітня 2026 року, зазначають, що повномасштабна військова агресія російської федерації проти України кардинально змінила життя всього Українського народу, у тому числі і молоді.

Війна загострила тенденцію скорочення чисельності української молоді, що розпочалася з другого десятиріччя ХХІ сторіччя. Протягом останніх чотирьох років різко скоротилась народжуваність та збільшилась смертність, а значна частина молоді виїхала за межі України після початку повномасштабного вторгнення або залишилася на окупованій території.

Українська молодь відіграє ключову роль у захисті територіальної цілісності, Незалежності та суверенітету нашої держави. Молоді Захисники та Захисниці України дають належну відсіч російським військам, знищують літаки, танки, артилерійські установки, ракети, особовий склад військ ворога, виконують бойові завдання відразу після поранень, евакуюють та рятують поранених, навіть під ворожими обстрілами. Багато військовослужбовців вступили на військову службу добровольцями у 18-20 років.

Молодь активно підтримує Збройні Сили України, займається волонтерською діяльністю, надає допомогу внутрішньо переміщеним особам. Водночас процес міграції молоді за межі України продовжує посилюватися, що підтвердило виїзд значної кількості молодих громадян України після надання дозволу на виїзд за межі України чоловікам молодше 23 років.

Закон України «Про основні засади молодіжної політики», розроблений за активної участі молодіжної спільноти, надав українській молоді, молодіжним та дитячим громадським організаціям, іншим суб'єктам молодіжної роботи нові інструменти та можливості для участі у формуванні та реалізації молодіжної політики. Затверджено Державну цільову соціальну програму «Молодь України: покоління стійкості — 2030». Після внесення змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» у червні 2025 року запрацював на повну потужність Український молодіжний фонд. Сформовано склад Національної ради з питань молоді, створено

Молодіжну раду при Голові Верховної Ради України, розширюється мережа молодіжних рад та молодіжних центрів.

Водночас результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді в Україні, що було проведено у 2025 році, показали, що частка опитаних молодих людей, які нічого не знають про інститути громадянського суспільства, становила 51%. Тільки 6% молодих людей усіх вікових груп були залучені у діяльність громадських організацій у 2025 році.

Результати щорічного соціологічного опитування «Вплив війни на молодь в Україні», що було проведено у 2024 році, свідчать про зниження активності участі молоді в органах учнівського і студентського самоврядування з 12% у 2021 році до 8% у 2024 році. При цьому частка респондентів, що не знають про їхню діяльність, зросла з 38% у 2021 році до 45% у 2025 році, а кількість молоді, що володіє інформацією виключно про їх існування, скоротилась з 44% у 2021 році до 38% у 2025 році.

У зв'язку із зазначеним, учасники слухань вважають необхідним посилення уваги інститутів громадянського суспільства, що займаються молодіжною політикою, до молоді, яка працює, навчається, служить у Збройних Силах України, вирішення ними реальних проблем молоді, реалізації практичних молодіжних проєктів.

На думку учасників слухань, одним з ключових завдань молодіжної політики є сприяння в ресоціалізації та соціальній адаптації молодих ветеранів та залучення їх до формування і реалізації молодіжної політики. Багато ветеранів війни є вихованцями молодіжних та дитячих громадських об'єднань, і, спираючись на них, громадський рух має поширювати свій вплив у ветеранському середовищі, залучати до свого складу більше молодих ветеранів війни. Робота з молодими ветеранами війни має бути виділена в окремий захід Державної цільової соціальної програми “Молодь України: покоління стійкості — 2030” і бути одним із критеріїв оцінки ефективності діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань, у тому числі при наданні інституційної підтримки.

Учасники слухань зазначають, що проблема відтоку молоді за кордон після початку повномасштабного вторгнення російської федерації до України набула статусу стратегічної загрози для Української держави, особливо в умовах великих людських втрат від російської агресії. Більшість молодих громадян України, які виїхали за межі України, рятуючись від російської агресії, вже адаптувалися до нового життя та знайшли можливості для навчання та працевлаштування.

Для зменшення еміграції молоді та збереження найперспективнішої частини людського капіталу України – української молоді необхідно створити для молодої людини умови для самореалізації та розвитку свого потенціалу, що є метою молодіжної політики відповідно до статті 3 Закону України «Про

основні засади молодіжної політики», виконати основні завдання молодіжної політики, визначені цим Законом.

Держава, органи місцевого самоврядування, суб'єкти молодіжної роботи мають забезпечити кожній молодій людині можливості реалізувати свої здібності в обраній нею галузі, створивши систему «соціальних ліфтів» та програм з підтримки молоді.

У Рекомендаціях засідання «круглого столу» на тему: «Еміграція молоді та шляхи збереження людського капіталу в Україні», що відбулося у Комітеті Верховної Ради України з питань молоді і спорту 21 січня 2025 року, було запропоновано низку заходів, спрямованих на зменшення еміграції молоді та сприяння поверненню молоді до України. Зокрема, вирішене питання військового обліку молодих українців, які перебувають за кордоном, нарешті створена Національна рада з питань молоді, яка має забезпечити врахування думки молоді при напрацюванні ключових рішень держави.

Водночас залишається невирішеною одна з основних причин виїзду молоді за кордон – ускладнення умов вступу до закладів вищої освіти та аспірантури. Зокрема, запровадження відразу трьох обов'язкових іспитів при вступі до закладів вищої освіти відсіює значну кількість абітурієнтів, які спеціалізуються виключно або на фізико-математичному або на гуманітарному напрямі. Є непоодинокі випадки, коли молоді люди з прифронтових міст не змогли вступити до університету на спортивну або творчу спеціальність через незадовільну оцінку з математики.

Водночас умови вступу до західних університетів набагато простіші, українські талановиті діти отримують гранти, а в багатьох університетах навчання безкоштовне або за символічну плату за умови знання мови. І коли Міністерство освіти і науки України обмежує вступ до аспірантури, від цього страждають не лише потенційні ухиянти, але й молодь, яка вступає до аспірантури відразу після закінчення університету.

З іншого боку є негативна практика, коли заклади вищої освіти відраховують студентів, які навчаються дистанційно на контрактних засадах, якщо вони відмовляються від очного навчання. У підсумку студенти втрачають зв'язок із Україною, а заклади втрачають кошти за навчання.

Одним з важливих питань для всіх категорій молоді є забезпечення власним житлом. З 2014 року не фінансується з державного бюджету програма «Надання пільгового довгострокового державного кредиту молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла», і відповідні кредити надаються лише з рахунок коштів місцевих бюджетів. І зараз на загальнодержавному рівні діє багато програм щодо кредитування будівництва житла для різних категорій населення, водночас відсутня програма кредитування будівництва житла для молоді.

Учасники слухань вважають, що для сприяння поверненню молоді необхідно працювати із молоддю, яка перебуває за кордоном, залучати їх дистанційно до молодіжних заходів в Україні, організовувати заходи на підтримку України, у тому числі із залученням молодіжних та дитячих громадських об'єднань.

Враховуючи викладене, учасники комітетських слухань **рекомендують:**

1. Кабінету Міністрів України:

1) у сфері вдосконалення нормативно-правової бази:

до 1 січня 2027 року продовжити строк дії Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2026 роки до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2026 року № 967, передбачивши у паспорті програми на період з 2027 по 2030 роки прогнозні обсяги фінансування із загального фонду державного бюджету – 2 800 млн. грн.;

під час розроблення проєктів Закону України про Державний бюджет України на 2027, 2028, 2029 та 2030 роки передбачити видатки на бюджетну програму «Надання пільгового довгострокового державного кредиту молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла» обсягом не менше 700 мільйонів грн;

до 1 жовтня 2026 року внести зміни до Державної цільової соціальної програми «Молодь України: покоління стійкості — 2030», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 02 січня 2026 року № 20, передбачивши в ній завдання, спрямовані на ресоціалізацію та соціальну адаптацію молодих ветеранів війни та збереження людського капіталу в Україні;

до 1 жовтня 2026 року затвердити Порядок надання державної підтримки молодіжним та дитячим громадським об'єднанням шляхом надання бюджетних грантів як інституційної підтримки за рахунок коштів державного бюджету;

2) доручити центральним органам виконавчої влади за участю Міністерства молоді та спорту України провести комплексний аналіз та оцінку ефективності існуючих державних цільових програм, державними замовниками яких вони є, щодо їхньої відповідності потребам молоді та внести пропозиції про внесення змін до цих програм щодо доповнення заходами, спрямованих на підтримку молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу;

3) доручити центральним органам виконавчої влади забезпечити утворення молодіжних рад з метою залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики у відповідних сферах державної політики;

4) доручити Міністерству освіти та науки України, Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України, Міністерству молоді та спорту України, Міністерству соціальної політики, сім'ї та єдності України, Міністерству у справах ветеранів України, Міністерству розвитку громад та територій України:

вжити заходів із розбудови системи профорієнтації молоді шляхом запровадження обов'язкової профорієнтації у закладах освіти та молодіжних центрах;

розробити цифрові інструменти (платформу) профорієнтації з тестуванням здібностей, побудови кар'єрної траєкторій;

забезпечити представництво кар'єрних консультантів в закладах освіти;

запровадити постійний моніторинг потреб роботодавців та прогнозування попиту на професії;

забезпечити партнерство між закладами освіти та бізнесом (стажування, практики, спільні програми);

забезпечити системне оновлення освітніх програм відповідно до потреб ринку праці;

забезпечити створення механізмів гарантованого першого робочого місця для випускників закладів освіти у пріоритетних галузях економіки;

вжити заходів щодо стимулювання молодіжного підприємництва шляхом розширення державних грантових програм для молодих підприємців;

інтегрувати підприємницьку освіту у всі рівні освіти;

розробити спеціальні освітні та кар'єрні програми для молоді з числа ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб, молоді з тимчасово

окупованих територій, молоді з інвалідністю, із забезпеченням доступу молоді до перекваліфікації та працевлаштування;

сприяти створенню мережі молодіжних центрів з принципом «єдиного вікна» для отримання послуг з кар'єрного консультування та перенаправлення;

5) доручити Міністерству молоді та спорту України, Українському молодіжному фонду включити до пріоритетних напрямів здійснення Фондом проєктної підтримки у формі бюджетного гранту питання ресоціалізації та соціальної адаптації молодих ветеранів війни та сприяння збереженню людського капіталу в Україні;

б) доручити Міністерству молоді та спорту України:

спільно з Міністерством фінансів України забезпечити розробку порядку надання державної підтримки молодіжним та дитячим громадським об'єднанням шляхом надання бюджетних грантів як інституційної підтримки за рахунок коштів державного бюджету, передбачивши в цьому порядку врахування досвіду ефективної роботи молодіжних та дитячих громадських об'єднань протягом останніх п'яти років, реалізації заходів, спрямованих на ресоціалізацію та соціальну адаптацію молодих ветеранів війни та сприяння збереження людського капіталу в Україні;

здійснювати моніторинг реалізації державної молодіжної політики та сприяти запровадженню кращих практик на регіональному та локальному рівнях, у тому числі інноваційних форм роботи з молоддю;

забезпечити міжвідомчу координацію з центральними органами виконавчої влади, обласними, Київською міською державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування та іншими заінтересованими сторонами щодо спільного напрацювання механізму впровадження в Україні ініціативи ЄС “Молодіжна гарантія”;

спільно з Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством цифрової трансформації України забезпечити розроблення та впровадження інформаційної кампанії щодо фізичної активності, здорового харчування, профілактики шкідливих звичок, популяризації здорового та безпечного способу життя, профілактики соціально небезпечних хвороб серед молоді;

сприяти залученню молоді до участі у заходах / проєктах спрямованих на розвиток критичного мислення, медіаграмотності, формування активної життєвої та громадянської позиції, здатності брати участь у житті суспільства, органів місцевого самоврядування та в управлінні на різних рівнях, зокрема у волонтерській діяльності;

сприяти розвитку освіти впродовж життя шляхом створення національної системи безперервного навчання та перекваліфікації та розвитку неформальної освіти (курси, сертифікаційні програми, онлайн-платформи), зокрема програми “Молодіжний працівник”;

спільно з обласними, Київською міською державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування сприяти створенню умов для організації молодіжних просторів в тих територіальних громадах, де обмежені можливості створення молодіжних центрів, у тому числі на базі закладів освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту, фізичної культури і спорту;

7) доручити Міністерству у справах ветеранів України спільно з Міністерством молоді та спорту України:

забезпечити організацію заходів/проектів спрямованих на формування оборонної свідомості та громадянської стійкості молоді із залученням ветеранів війни;

забезпечити проведення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації ветеранів війни з числа молоді для роботи у сферах молодіжної політики і утвердження української національної та громадянської ідентичності;

сприяти діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань щодо ресоціалізації та соціальної адаптації молодих ветеранів війни, залучення їх до складу громадських об'єднань та до реалізації молодіжних проектів;

8) доручити Міністерству розвитку громад та територій, Державному фонду сприяння молодіжному житловому будівництву, Міністерства молоді та спорту сприяти залученню молоді до програм кредитування будівництва житла, що реалізуються з використанням коштів державного бюджету;

9) доручити Міністерству освіти і науки України:

внести зміни до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році та наступних роках щодо визначення двох обов'язкових навчальних предметів у національному мультипредметному тесті – української мови та історії України;

вжити заходів щодо поновлення на навчання закладами вищої освіти здобувачів освіти, що перебувають за межами України, відрахованих за відмову перейти від дистанційного до очного формату здобуття освіти;

сприяти модернізації матеріально-технічної бази закладів освіти відповідно до сучасних технологій;

забезпечити масштабування дуальної освіти шляхом запровадження фінансових стимулів для роботодавців, розвитку партнерств із бізнесом, інституційної спроможності закладів освіти та впровадження цифрових інструментів координації й моніторингу.

10) доручити Міністерству закордонних справ України, Міністерству молоді та спорту України, Міністерству соціальної політики, сім'ї та єдності України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству фінансів, України Міністерству економіки, докільля та сільського господарства України, Міністерству цифрової трансформації України, Державній міграційній службі України:

вжити заходів щодо підтримки українських громад та молодіжних ініціатив за кордоном, їх залучення до процесів реалізації молодіжної політики та державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності через участь у спільних молодіжних, культурно-просвітницьких, освітніх та комунікаційних проєктах;

сприяти діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних громадських об'єднань закордонних українців, культурних амбасадорів, інших інститутів громадянського суспільства, щодо залучення молодих громадян, які перебувають за кордоном, закордонних українців до участі у заходах, спрямованих на підтримку Української держави, формуванні позитивного іміджу України у світі, оперативному донесенні достовірної інформації про події в Україні до міжнародної спільноти, у тому числі в мережі Інтернет, молодіжних проєктах, у тому числі дистанційно;

забезпечити розроблення комплексної програми та вжиття заходів щодо стимулювання повернення молоді з-за кордону через запровадження програм та фінансових стимулів (гранти на відкриття власної справи, компенсації на житло, податкові пільги для молодих фахівців);

забезпечити визнання дипломів і кваліфікацій, отриманих за кордоном;

створити цифрову платформу для підтримки повернення молодих українців, комунікації та залучення молодих громадян України, що перебувають за кордоном, та закордонних українців, реалізації освітніх та культурних програм для збереження української національної та громадянської ідентичності, підтримки українських громадських осередків за кордоном та молодіжних ініціатив;

11) доручити Міністерству оборони України:

вжити заходів до підвищення престижності військової служби, посилення соціального захисту молодих військовослужбовців та членів їхніх сімей;

проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед молоді щодо переваг військових професій, що забезпечить стабільність системи комплектування Збройних Сил України за контрактом;

спільно з уповноваженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, Силами територіальної оборони Збройних Сил України, Силами спеціальних операцій Збройних Сил України, закладами фізичної культури і спорту, закладами освіти незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства забезпечити координацію та організацію комплексу заходів спрямованих на підготовку молодих громадян України до національного спротиву;

12) Міністерству соціальної політики, сім'ї та єдності України забезпечити:

формування комплексної державної політики щодо посилення фінансової підтримки молодих сімей шляхом підвищення розміру допомоги при народженні дитини з урахуванням реальних витрат;

підтримку батьківства шляхом розвитку систему послуг з догляду за дітьми (дитячі садки, ясла, гнучкі форми догляду);

запровадження стимулів для поєднання роботи і батьківства (гнучкий графік, дистанційна робота);

підтримку відповідального батьківства через освітні та соціальні програми;

13) доручити Міністерству охорони здоров'я України забезпечити:

розширення державних програм ранньої діагностики захворювань (онкологічних, туберкульоз, ВІЛ/СНІД, інфекційних захворювань);

системне впровадження регулярних безкоштовних медичних оглядів для молоді через первинну ланку медицини;

протидію поширенню залежностей від алкоголю та наркотичних засобів шляхом впровадження профілактичних програм серед молоді, спрямованих на запобігання вживанню психоактивних речовин;

розширення доступу до реабілітаційних і психосоціальних програм;

впровадження у системі освіти освітніх модулів про ризики залежностей від психоактивних речовин;

інтеграцію профілактичних послуг у навчальні заклади та молодіжні центри і молодіжні простори;

доступність послуг з репродуктивного здоров'я та консультацій;

доступність безкоштовного тестування на ВІЛ, розвивати мережу консультаційних центрів для молоді; розширити програми безкоштовної діагностики та лікування безпліддя; інтегрувати сексуальну освіту та планування сім'ї у систему освіти.

2. Національній раді з питань молоді розглянути на своєму засіданні питання стосовно:

реалізації завдань молодіжної політики щодо ресоціалізації та соціальної адаптації молодих ветеранів війни;

розбудови державної політики щодо сприяння збереженню людського капіталу в Україні, у тому числі відповідності умов вступу до закладів вищої освіти та аспірантури та підходів до дистанційного формату навчання у закладах вищої освіти молодих українців, що перебувають за кордоном, завданням цієї політики.

3. Місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування в установленому порядку в межах своїх повноважень:

за участі Міністерства молоді та спорту України провести комплексний аналіз та оцінку ефективності існуючих регіональних та місцевих програм щодо їхньої відповідності потребам молоді, та у разі потреби привести у відповідність до пріоритетних завдань Державної цільової соціальної програми “Молодь України: покоління стійкості — 2030”, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 02 січня 2026 року № 20;

проаналізувати результати реалізації місцевих програм забезпечення молоді житлом, а у разі їх відсутності – розробити та затвердити нові програми забезпечення молоді житлом;

передбачити залучення молоді до програм кредитування будівництва житла, що реалізуються з використанням коштів місцевих бюджетів;

під час формування місцевих бюджетів передбачати видатки на заходи з пріоритетних напрямів молодіжної політики, насамперед ресоціалізації та соціальної адаптації молодих ветеранів війни, розвиток та функціонування молодіжної інфраструктури, підтримку відповідних ініціатив та інститутів громадянського суспільства, що працюють з молоддю, тощо;

вжити заходів щодо підтримки молодіжних проєктів, спрямованих на ресоціалізацію та соціальну адаптацію молодих ветеранів війни;

сприяти впровадження на регіональному та місцевому рівні ініціативи ЄС “Молодіжна гарантія”;

забезпечити модернізацію матеріально-технічної бази закладів освіти комунальної форми власності відповідно до сучасних технологій;

сприяти створенню умов для організації молодіжних просторів в тих територіальних громадах, де обмежені можливості створення молодіжних центрів, у тому числі на базі закладів освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту, фізичної культури і спорту.

забезпечити утворення молодіжних рад з метою залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівні;

сприяти залученню молоді до участі у заходах/проєктах спрямованих на розвиток критичного мислення, медіаграмотності, формування активної життєвої та громадянської позиції, здатності брати участь у житті суспільства, органів місцевого самоврядування та в управлінні на різних рівнях, зокрема у волонтерській діяльності;

забезпечити підтримку батьківства шляхом розвитку системи послуг з догляду за дітьми (дитячі садки, ясла, гнучкі форми догляду);

посилити роботу з популяризації здорового та безпечного способу життя і профілактики соціально небезпечних хвороб серед дітей та молоді.